

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Українсько-угорський навчально-науковий інститут
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Українсько-угорського
навчально-наукового інституту
Олександр ШПЕНИК
«25» червня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація)(за наявності)	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська історія)
Освітня програма	«Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)»
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Угорська/українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура середньовічної України» для здобувачів вищої освіти галузі знань «01 Освіта/Педагогіка», спеціальності «014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)», освітньої програми «Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)»

Розробники: Туряниця Інна Анатоліївна, доцент кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Історії Угорщини та європейської інтеграції протокол № 11 від «13» червня 2023 р.

Завідувач кафедри доц. Зубанич Л. Л.

Схвалено науково-методичною комісією Українсько-угорського навчально-наукового інституту протокол № 2 від «27» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Талабірчук О. Ю.

© Туряниця І.А., 2025р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3	3-й	3-й
	Лекції:	
	30	14
	Практичні (семінарські):	
	22	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: письмовий	Самостійна робота	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія та культура середньовічної України» являє собою нормативний курс у процесі професійної підготовки фахівця-історика, логічно пов'язаний з іншими фундаментальними та професійно орієнтованими і спеціальними дисциплінами, а також є необхідним як для підготовки педагога середньої загальноосвітньої та вищої школи, так і науковця-дослідника гуманітарного профілю. Середньовічна історія України є складовою частиною курсу історії України, що має на меті відобразити всі сторони життя тогочасного суспільства та діяльності людини на території України в добу середньовіччя в контексті розвитку світової цивілізації.

Мета: всебічне та ґрунтовне вивчення і засвоєння явищ, основних подій та тенденцій середньовічної історії України як складової вітчизняної та всесвітньої історії.

Завдання: вивчити особливості політичного, соціально-економічного, та культурного розвитку України кінця IX – середини XIV ст.; розвивати у студентів навички наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного становлення і розвитку людського суспільства в епоху середньовічної України; забезпечити формування навичок критичного мислення джерел і літератури періоду середньовічної історії України, спрямованих на самостійне осмислення закономірностей історичного розвитку, вироблення власного ставлення до подій минулого і сучасності.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності «014 Середня освіта», освітньої програми «Історія»:

знати: основні закономірності та особливості суспільно-політичного, соціально-економічного та духовного розвитку середньовічної історії України;

вміти: аналізувати історію України як історію окремого народу та його держави, так і в контексті загальноєвропейської та світової історії; оперувати термінологією історичної науки, аналізувати на емпіричному та науковому рівні процеси, що відбуваються в політичному житті, використовувати в професійній діяльності основні теоретичні і практичні положення з вітчизняної історії.

Відповідно до освітньої програми, вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі середньої освіти, викладати історію (всесвітню та вітчизняну) в рамках середньої школи, розв'язувати задачі шкільного та вище шкільного рівня, розуміти сучасні тенденції історії та історичних процесів. Вміти застосовувати сучасні досягнення історичної науки та педагогіки для викладання в середній школі, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-01. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-04. Здатність працювати у команді.

ЗК-05. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-07. Здатність застосувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-08. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-09. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК-01. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків

ФК-02. Володіти основами ціле покладання, планування та проектування процесу навчання учнів.

ФК-03. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК-04. Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, усвідомленого ставлення до навчання).

ФК-07. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

Предметні компетентності (ПК):

ПК-01. Здатність використовувати методологію історії як науки.

ПК-02. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК-03. Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК-04. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних подій та постатей.

ПК-05. Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі у суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).

ПК-06. Здатність застосовувати системні знання з історії та методики навчання історії у викладанні предмета в базовій середній школі, здійснювати структурування навчального матеріалу.

ПК-07. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПК-08. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з освітньою програмою «Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)» передумови для вивчення навчальної дисципліни «**Істрія та культура середньовічної України**» є знання, вміння, компетенції, що одержані в процесі вивчення дисципліни «Історія та культура західноєвропейського Середньовіччя».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
- Знати історичні основні етапи розвитку предметної області.	ПР-01
- Знати та розуміти принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).	ПР-03
- Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПР-05
- Уміти добирати та застосовувати сучасні освітні технології та методики	ПР-08

для формування предметних компетентностей учнів і здійснювати самоаналіз ефективності уроків.	
- Уміти цінувати розмаїття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР-11
- Знати історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів.	ПР-13
- Знати та розуміти основні концепції, теорії та етапи розвитку історичної науки.	ПР-14
- Уміти добирати міжпредметні зв'язки курсів історії в базовій середній школі відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Суспільствознавство».	ПР-16
- Знати і розуміти історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	ПР-17
- Знати історичні особливості розвитку регіонів України, реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.	ПР-18
- Уміти використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний.	ПР-20
- Уміти орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	ПР-21
- Уміти працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПР-22
- Уміти характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.	ПР-23

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія та культура середньовічної України»:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
- Знання історичних основних етапів розвитку предметної області.	ПР-01
- Знання і розуміння принципів, форм, сучасних методів, методичних прийомів навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).	ПР-03
- Уміння оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПР-05
- Уміння добирати та застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснювати самоаналіз ефективності уроків.	ПР-08
- Уміння цінувати розмаїття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР-11
- Знання історичної термінології та наукової періодизації історичних процесів.	ПР-13
- Знання і розуміння основних концепцій, теорій та етапів розвитку історичної науки.	ПР-14
- Уміння добирати міжпредметні зв'язки курсів історії в базовій середній школі відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Суспільствознавство».	ПР-16
- Знання і розуміння історіографії для аналізу сучасних наукових дискусій із	ПР-17

проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	
- Знання історичних особливостей розвитку регіонів України, уміння реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.	ПР-18
- Уміння використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний.	ПР-20
- Уміння орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	ПР-21
- Уміння працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПР-22
- Уміння характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.	ПР-23

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Історія та культура середньовічної України» є: виконання семінарських завдань, модульна контрольна робота, іспит.

Форми (методи) контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді на семінарських заняттях.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форми підсумкового семестрового контролю: іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
8	8	8	8	6	8	7	7		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття (допуск, виконання та захист)	6	60
Модульна контрольна робота	1	40
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Методика оцінювання. Модульна контрольна робота складається із 2-ох завдань (2-ох теоретичних питань), котрі оцінюються у 50 балів.

За виконання семінарських завдань здобувачу вищої освіти також нараховується різна кількість балів, в залежності від складності матеріалу.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти поточного оцінювання є досягнення здобувачем освіти не менше 50% балів від загальної кількості запланованої за конкретною темою. Конкретна максимальна кількість балів подається у таблицях розподілу балів, які отримують здобувачі за модуль та за окремі види навчальної роботи.

Невиконані семінарських завдань, а також неявка на модульну контрольну роботу оцінюються в 0 балів незалежно від причини невиконання (неявки).

Сумарна оцінка (від 0 до 100 балів) виставляється у відомість модульного контролю. Модуль зараховується, якщо сумарний бал складає не менше 60 балів, і студент виконав і здав усі семінарські завдання, які є складовими даного модуля.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Екзаменаційна методика оцінювання. За результатами модульних контролів визначається підсумкова модульна оцінка. Оцінка визначається в залежності від рейтингового балу, або балів за іспит.

До складання іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35.

Здобувач вищої освіти, підсумкова модульна оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладача на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. В протилежному випадку, здобувач не допускається до іспиту і у нього виникає академічна заборгованість.

Іспит з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не складати, якщо він успішно пройшов усі модульні контролі та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, іспит складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на іспиті рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання іспиту оцінка не може бути менша за підсумкову модульну оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Іспит проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет складається з трьох питань. Оцінювання результатів навчання на іспиті здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за іспит вноситься у відомість обліку успішності.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаЕС TS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерій оцінювання підсумкового контролю з дисципліни

— **«відмінно» (90-100 балів, А)** заслуговує студент, який виявив всебічне і глибоке знання програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, розуміє взаємозв'язок головних понять дисципліни та їх значення для майбутньої професії;

— **«добре» (82-89 балів, В)** заслуговує студент, який виявив повне знання програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу рекомендовану програмою, виявив систематичний характер знань з дисциплін і здатний до самостійного доповнення, але під час відповіді допустив деякі неточності;

— **«добре» (74-81 бал, С)** заслуговує студент, що виявив не цілком повне знання програмного матеріалу, не завжди успішно виконує передбачені програмою завдання, частково засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, виявив не систематичний характер знань з дисциплін і не завжди здатний до їх самостійного доповнення і під час відповіді допускає деякі неточності;

— **«задовільно» (64-73 бали, D)** заслуговує студент, що виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили помилки у відповіді на заліку чи екзамені та при виконанні залікових або екзаменаційних завдань, але які володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача;

— **«задовільно» (60-63 балів, E)** заслуговує студент, що виявив часткове знання основного програмового матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, не завжди вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий лише частково з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили грубі помилки у відповіді на заліку чи екзамені та при виконанні залікових або екзаменаційних завдань, але які частково володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача.

— **«незадовільно» (35-59 балів, FX)** виставляється студенту, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

— **«незадовільно» (0-34 балів, F)** виставляється студенту коли протягом семестру він допустив грубі помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

№ теми	НАЗВА ТЕМИ ЗАНЯТТЯ ТА РОЗДІЛИ
	<p align="center">Модуль 1. Змістовий модуль 1. Політичний та соціально-економічний розвиток Київської Русі княжої доби</p>

1	Вступ до предмету
2	Становлення Київської Русі
3	Велика дискусія походження Русі
4	Політична консолідація й розпад Давньоруської держави. Монголи і політична трансформація Русі.
Модуль 2.	
Змістовий модуль 2. Галицько-Волинська Русь. Українські землі в епоху пізнього середньовіччя	
5	Галицько-Волинська держава
6	Українські землі у складі Великого князівства Литовського
7	Польська експансія на українські землі наприкінці XIV - середини XVI ст.
8	Зовнішньополітичні аспекти життя України. Боротьба зовнішніх сил за українські землі у XIV - XVI ст.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Форма навчання (денна, заочна)				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр					
Модуль 1					
Змістовий модуль 1.					
Політичний та соціально-економічний розвиток Київської Русі княжої доби					
Тема 1. Вступ до предмету		2			4
Тема 2. Становлення Київської Русі		4	4		6
Тема 3. Велика дискусія походження Русі		4	2		10
Тема 4. Політична консолідація й розпад Давньоруської держави. Монголи і політична трансформація Русі.		6	4		10
Разом за змістовий модуль 1		16	10		30
Модуль 2.					
Змістовий модуль 1.					
Галицько-Волинська Русь. Українські землі в епоху пізнього середньовіччя					
Тема 1. Галицько-Волинська держава		4	2		6
Тема 2. Українські землі у складі Великого князівства Литовського		4	4		6
Тема 3. Польська експансія на українські землі наприкінці XIV – середини XVI ст.		4	2		4
Тема 4. Зовнішньополітичні аспекти життя України. Боротьба зовнішніх сил за українські землі у XIV – XVI ст.		2	4		4
Разом за змістовий модуль 2		14	12		30

Модульна контрольна робота						
Усього годин	120	30	22			60

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Утворення Київської Русі та головні етапи її розвитку	4	
2	Галицько-Волинське князівство: соціально-економічний та політичний лад	4	
3	Культура Київської Русі. Соціокультурні процеси та мистецькі здобутки Галицько-Волинського князівства.	4	
4	Литовсько-Польська доба в історії України	4	
5	Міжетнічні та міжрелігійні суперечності на українських землях.	2	
6	Національно-культурний та релігійний рух в Україні.	2	
Разом		20	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Утворення Київської Русі та основні етапи її розвитку.	6	15
2	Давні літописи про походження державності Київської Русі.	6	10
3	Хрещення Русі.	6	10
4	Соціально-економічний і політичний устрій Київської держави.	6	15
5	Проблема існування феодального ладу.	6	10
6	Причини та наслідки занепаду Київської Русі	6	10
7	Галицько-Волинське князівство: соціально-економічний та політичний лад.	6	15
8	Загальна характеристика періоду Київської Русі.	4	15
9	Вплив християнства на розвиток давньоруської культури	4	16
10	Культура Київської Русі як синтез язичництва та візантійського впливу	4	10
11	Входження українських земель до складу Литви і Польщі	6	15
Разом		60	

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Програмне забезпечення – сервіс Google Meet; система електронного навчання Moodle.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бабенко Р. Прикордонні землі Південно-Західної Русі і Золотої Орди (друга половина XIII – перша половина XIV ст.) // Історія в школі. 2001. № 3. С. 6-11.
2. Бойко О.Д. Історія України. Посібник (тести, запитання, завдання). Київ : Академія, 1998. 256 с.
3. Вандич Пьотр. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення / Пер. з англ. Софії Грачової. Київ : Критика, 2004. 463 с.
4. Вулф Ларі. Винайдення Східної Європи. Мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва / Пер. з англ. Сергій Біленький за участі Тараса Цимбала. Київ : Критика, 2009. 592 с.
5. Галицько-Волинський літопис / [відп. за вип., авт. вступ. сл. і упоряд. Р. М. Федорів]. Львів: Червона калина, 1994. 252 с.
6. Грицак Ярослав. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2021. 408 с.
7. Історія України: Документи, матеріали / Уклад., комент. В.Ю.Короля. Київ. 2001.
8. Історія української культури : навч. посіб. для студ усіх спеціальн. : у 2-х ч. – Ч. 2. : Українська культура Нового та Новітнього часів / О. О. Петутіна, Н.В. Вандишева-Ребро, О. В. Голозубов, [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної. Харків : НТУ «ХП», 2012.
9. Історія України: Хрестоматія. В 2 ч. – Вид. 2-е перероб. і доп. // Упор. С.М. Клапчук. Київ : ІЗМН, 1996; т. 1. 372 с.; т. 2. 336 с.
10. Історія Центрально-Східної Європи: Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. 660 с.
11. Історія України: Документи і матеріали // Укладання В. Короля. – К.: Академія, 2002. – 448 с
12. Історія України: Навчальний посібник // За ред. Смолія В.А. – К.: Альтернативи, 1997. – 424 с.
13. Історія української культури: У 5 т. / Гол. ред. Є. Патон. – Київ: Наук. думка, 2001. – Т. 1: Історія культури давнього населення України. – 1135 с.; Т. 2: Українська культура XII – першої половини XVII століть. 847 с.
14. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до XXI століття: Навчальний посібник. – Харків: ООО Одиссей. 2001. 480 с.
15. Коритко Р. Таємниця корони Данила Галицького // Дзвін. 2000. № 7. С.125-128.
16. Котляр М. Галицько-Волинська Русь. Київ : Альтернативи, 1998. 335 с. (Україна кризь віки. Т. 5).
17. Котляр М. Давньоруська держава кінця XI – початку XII ст. // УІЖ. 1998. № 4. С.7-14.
18. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України : монографія. Вид. 2-ге перероблене та розширене / Н. Яковенко. Київ: Критика, 2005. 584 с.
19. Повість минулих літ : літопис : для ст. шк. віку / пер. В. Близнеця ; худож. Г. Якутович. – [2-ге вид.] Київ: Веселка, 1989. 220, [3] с. : іл.
20. «Повість минулих літ» XII ст. за Лаврентіївським літописом 1377 р. Писемні пам'ятки XII століття / Брус М. П. Історична грамати́ка української мови: Хрестоматія / Марія Петрівна Брус. Івано-Франківськ: ПП Голіней О. М., 2016. 92 с.
21. Київський літопис XII ст. за Іпатіївським списком близько 1425 року // *Німчук В.* Хрестоматія з історії української мови X—XIII ст. // НАН України. Інститут української мови. — Київ; Житомир: Полісся, 2015. С. 236 – 246.
22. Плохій Сергій. Брама Європи: історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Романа Клочка. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 496 с.
23. Русина О. Україна під татарами і Литвою. Київ. 1998. 320 с.

24. Руська правда. Статут Володимира Мономаха // Історія держави і права України. Київ: Вентурі. 1996. С. 26-33.
25. Яковенко Н.М. Нарис історії України: З найдавніших часів до кінця XVIII ст. Навч. пос. Київ : Генеза, 1997. 312 с.

Допоміжна література

26. Воронянський О.В. Історія України: Навч. пос. Харків : Парус 2007. 544 с.
27. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Київ : Наукова думка. 1992. 544 с.
28. Довідник з історії України /За ред. І.З. Підкова, Р.М. Шуст. Київ : Генеза, 2001. 1136 с.
29. Історія України: Нове бачення. Навч. пос. /Під ред. В.А. Смолія. Київ. 2000. 463 с.
30. Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999.
31. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. пос. – К.: Знання-Прес, 2004. – 390 с.
32. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: в 2 т. Київ : Либідь, 2002. Т.1. 672 с.
33. Русина О. Сіверська земля у складі Великого князівства Литовського. Київ. 1998. 244 с.
34. Толочко П.П. Літописи Київської Русі. Київ. 1994.
35. Україна: литовська доба 1320 -1569 / О. Русіна, І. Сварник, Л. Войтович [та ін.]. НАН України. Інститут історії України. Київ. Балтія-Друк. 2018.
36. Федака С.Д. Політична історія України-Русі доби трансформації імперії Рюриковичів (XII століття) Ужгород: Вид-во В. Падяка. 2000. 340 с., іл.
37. Хрестоматія з історії України литовсько-польської доби / Упор. Т.Гошко. Львів. 2011. С.
38. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ : Критика, 2007. 375 с.
- 39.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронна бібліотека історії України та всесвітньої історії
[http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=\(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E\)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10)
2. Електронна бібліотека Інституту історії України
<http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).

(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).

(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище

ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами(Додаток __).

(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис)

(Прізвище ініціали)